Чурапчыга күн тахсар !

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2016 сыл Алтынны 20 күнэ
ЧЭППИЭР
№ 114
(11281)

Чөл олох

СИРДЭЭҔИ СИТИМ КЭҤЭЭТИН!

Улууспут уонна өрөспүүбүлүкэбит үрдүкү салалталара нэһилиэннэҕэ чөл олоҕу тарҕатыыга туһулаамматт утумнаах үлэни-хамнаһы тэрийбиттэрэ номнуо хаһыс да сылыгар барда. Онон мантык кэскиллээх бичылары ойоон, улууспутугар чөл олоҕу пропагандалыыр социальнай десант алтынны 11 күнүттэн үлэтин саҕалаата. Туһаайаах тэрилтэлэр салайааччылара, специалистара, улуустааҕы общественнай Сэбиэт кыттыылаах делегация маннык туһулааммыт үлэни, нэһилиэннэни, нэһилиэк активыын кытта көрсүһүүлэри үгүө үгэскэ кубулутан, быйыл 4-с сылын тэрийдилэр. Ол курдук, "Үтүө санаа үксээтин, сирдээҕи ситим кэҥээтин" диэн арыгылааһыны аччатар, чөл ой-санаа общественнарын тэрийэр соруктаах 23 киһилээх делегация 4 күн устата Мугудай, Телей, Хатылы, Болтоҕо, Одьулуун, Хоптоҕо, Кытаанах, Сылан нэһилиэктэрин хабан сырытта. Онуоха бастакы көрсүһүү Мугудай нэһилиэгиттэн саҕаланна. Мугудай, билэрбит курдук, аасыт үйэ 90-с сылларыттан чөл олоҕу тарҕатыыга биир бастакынан турууммут, үгүс үлэни-хамнаһы тэрийбит, өрөспүүбүлүкэҕэ түс уопутун тарҕаппыт нэһилиэк буолар. "Сабах" диэн эр дьон түмсүүтэ саҕалаабыт үтүө бачылымыгар, үгэһигэр, үлэтигэр-хамнаһыгар олоҕуран, билигин РФ. Катаков "Сарыал" диэн чөл олоҕу коҕулүүр ычаат түмсүүтүн тэрийэн бэрт таһаарыылаахтык үлэлии сылдьар.

Делегация салайааччыта, улуустааҕы дьиэ кэргэн отделын сүрүннүүр специалиһа Т.П.Буннова нэһилиэк ахсын сырыыларыгар, бастаан туран, көрсүһүү кыттыылаахтарыгар туох сыаллаах-соруктаах үлэни тэрийэллэрин, делегация састаабын билиһиннэрдэ. Быйылгы дьаһал кэпсэтии быһыытыгар ыытыллыыта. Онуоха быйыл күһүн "Арктика без алкоголя" диэн өрөспүүбүлүкэтээҕи конгресска туох санаалар этиллибиттэрин, туох быһаарыылар торумнаммыттарын туһунан кылгастык сырдатта. Маны тэҥэ 1904 с. чөл ой-санаа обществота А.Е. Кулаковскай–Өксөкүлээх Өлөксөй көҕүлээһининэн аан бастаан Чурапчыга тэриллибитин санатан туран кэпсээнин ыытта. Онуоха улууспут 16 нэһилиэгэр общественнай тэрилтэлэр (СОНКО) баалларыттан 11 нэһилиэк юридическай статуһу ылбыт. Онон юридическай статустаах нэһилиэктэр өрөспүүбүлүкэҕэ ыытыллар куонкурустарга кыттан, грааннарга үлэлэһээллэригэр сүбэлээтэ. Маны тэҥэ арыгылааһыны утары, дьиэ кэргэни өйүүр соруктаах үлэлии олорор Горнай уонна Нам улуустарын холобурга туттан, былааннаах үлэ-хамнас тэриллэн, үлэ үтүө түмүктэрэ көстүбүттэрин, улууспутугар чөл олох хайысхатыгар үлэлии олорор 6 тирэх киин баарын билиһиннэрдэ. Нэһилиэктэргэ үлэлии олорор библиотекалар арыгылааһыны утары сырдатар, пропагандалыыр үлэни утумнаахтык ыытыахтаахтарын чорбочон бэлиэтээтэ.

Салгыы, быйылгы сыл 9 ыйын түмүгүнэн улууспутугар арыгылааһын түмүгэр тахсыбыт буруйу оҥоруу балаһыанньатын туһунан Чурапчытааҕы ис дьыала отделын участковай болномуочунайдар отделенияларын начальнига, полиция подполковнига В.С. Иванова сиһилии информациятын иһиттилэр. Онуоха хас биирдии сылыгараларыгар чааһынар экран ноҥүө көрдөрүлэн истилэр. Ол курдук, аасыт сыл бичааларыгар 69 буруйу оҥоруу бэлиэтэммит буоллаҕына, быйыл 90 араас көрүҥнээх буруй оҥоһуллубут. Онуоха буруйу оҥорууга сүрүннээн, 30-тарыттан 39 саастарыгар диэри дьон хабааһыбыттар. Салгыы улуустааҕы киин балыыһа кылаабынай бырааһа А.И.Коркин улууска 9 ыйдааҕы демография балаһыанньатын билиһиннэрдэ. Онуоха аасыт сылы кытта тэҥнээтэххэ, төрөөһүн да, өлүү да аччаабыт. Былырыын 271 оҕо төрөөбүт буоллаҕына, быйыл 249 кыракаан күн сирин көрбүт. Оттон былырыын бичааларга 134 киһи олохтон туораабыт буоллаҕына, ити сылларга быйыл 95-ка тэҥнэстин. Дойдуну ыһыахтаах уу курдук аймаабыт наркотик проблемата уруккү сылларга биһиги улууспутун таарыйбат эбит буоллаҕына, быйыл наркотигы туттуу 7 түбэлтэтэ бэлиэтэммитэ киһини дьиксиннэрэр.

Көрсүһүүгэ маны тэҥэ улуустааҕы опека уонна попечительство отделын сүрүннүүр специалиһа М.И. Сергеева, улуустааҕы саастарын сиэ илик оҕолор дьыалаларыгар уонна киниэр быраастарын көмүскүүр хамыыһыйа эппиэттиир сэкирэтээрэ С.С. Верховцева, улуустааҕы дьарыктаах буолуу киинин салайааччы С.С. Осипов эмиэ үлэлэрин 9 ыйдааҕы түмүгүн анаалыстаан көрүүгэ сиһилии информациялары оҥордулар. Маннаха көрүүтэ-истиитэ суох оҕо ахсаана, төрөппүт бырааабыттан быһыы, кириэнис бүрүүкээбит кэмигэр үлэ миэстэтин сарбыйыы, үлэтэ суох ахсаана намтаабыт. Улуустааҕы киинниммит библиотечнай ситим быраап отделыгар салайааччы Н.Н. Аммосова Чурапчыга Өксөкүлээх Өлөксөй чөл ой-санаа обществотын тэрийиититтэн саҕалаан, Егор Дмитриевич Николаев-1 диэн Боотуруускай улууһун кулубатынан талыллыбыт киһи чөл олоҕу коҕулүүргэ туһаайбыт дьаһалын, үлэтин-хамнаһын, ону тэҥэ С.Р. Попов –Сэсэрэй Сэмэн "Саҥа олох" хаһыакка соторуттаҕына тахсыбыт Арыылаах нэһилиэгэр арыгыта суох уруута Өксөкүлээх Өлөксөй ааттыттааһыныы туһунан ыстатыйатын билиһиннэрдэ.

Ити кэнниттэн хас нэһилиэк ахсын чөл олох десаннара нэһилиэк дьаһалталарын баһылыктарын, специалистарын, тэрилтэ салайааччыларын, үлэһиттэрин, нэһилиэк активыын кытта нэһилиэнньэ ортотугар арыгылааһыны аччатыы, чөл олоххо коҕулээһин боппуруостарыгар саҥа атастаһыылаах аһаҕас кэпсэтиини тэрийдилэр. Маннаха "Айыллы" кулууба киинин уус-уран салайааччыта С.В. Хомпоосова кэпсэтиини сүрүннээтэ. Ол курдук Мугудай нэһилиэгэ бу хайысхаҕа урукутттан көдьүүстээх үлэни-хамнаһы тэрийэ олорорунан, үлэтин былаанын өссө кэҥэтэн, атын улуустар бастыҥ уопуттарын билсэн үлэһиттэрэгэр-хамсыыларыгар саналарын эттилэр. Кылгастык билиһиннэрдэххэ, арыгыһыттары кытта биирдиилээн алдьарыстаах үлэни тэрийэргэ, биирдиилээн арыгы атыылыыр дьону тохтотор ньымалары тобулларга, оҕоҕо кыра саастан арыгы содулун туһунан өйдөтөр-үөрэтэр үлэни утумнаахтык ыытарга, учуокка турар арыгыһыттар ахсааннара урукку сылларган хабааннаабаккаа турарын, онон нэһилиэк көрдөрүүтүн таннары тардарын учуоттаан, сылын ахсын улуустааҕы киин балыыһа уонна нэһилиэк туһааннаах специалистара ситимнээхтик үлэлэһиэхтэрин эттилэр. Итини сэргэ нэһилиэк иһинэн үлэлиир түмсүүлэр үлэлэрин күүһүрдэр, ДНД-лары тэрийэн "Сарыаллар" үлэлэригэр көмөлөһүннэрэр быһаарыахтаахтарын туһунан билиһиннэрдилэр. Арыгыны олох испэт чөл олохтоох дьон, дьиэ кэргэн түс холобурдарыгар олоҕуран, пропагандалыыр үлэни кэҥэт хабааннаахтык тэрийэргэ, маны тэҥэ арыгыта суох уруулары, үбүлүөйдэри тэрийии үтүө үгэскэ кубулуйуутун ситиһэргэ сөпсүн кэскиллээх саналар бэлиэтэннилэр. Арыгылааһыны утары саҥа атастаһыылаах кэпсэтии түмүгүнэн нэһилиэккэ итиниэхо туһуламмыт үлэ хайысхатыгар бырайыак сүрүн тутула торумнанна. Хас нэһилиэк ахсын "Саҥа олох" РИХ хаһыакка сыл аҥаардааҕы суруттуу түмүгүнэн, аҕалааччыларыгар анаан сүүйүүлээх лотерея ооньуота. Ону тэҥэ улуустааҕы пенсионнай фонда управлениетын, социальнай управление, Дьарыктаах буолуу киинин, субсидия агентствотын уонна предпринимательство киинин туһааннаах специалистара нэһилиэнньэ туох-ханнык кыһалҕалаахтарын билсэн сүбэ-ама биэрдилэр. Туһааннаах тэрилтэ үлэһиттэрэ нэһилиэк кырдьаҕастарыгар, кыаммат аралгатыгар, кутталлаах балаһыанньаҕа олорор ыалларга дьиэлэригэр сылдьан кыһалҕаларын билистилэр, араас көрүҥнээх көмөлөрү оҥордулар. Оскуолаларга, уһуйааннарга сылдьан оҕолорго араас хайысхалаах уруоктары, дьарыктары тэрийдилэр. Онуоха консультацияҕа 57 киһи сырытта.

Салгыы улуустааҕы социальнай десант Телей нэһилиэгэр үлэлээтэ. Телейдэр туһааннаах делегация информацияларын истэн баран, нэһилиэккэ үлэтэ суох буолуу уонна демография боппуруостарыгар тохтоотулар. Ол курдук бөһүөлэккэ 75 миэстэлээх саҥа уһуйаан дьиэтэ тутуллан сотору кэминэн олоххо киирээҕэ. Онуоха уһуйаанна сылдьар оҕо ахсаана 60-тан хайдах да эбиллиэ суоҕун эттилэр. Кириэнис кэмигэр нэһилиэккэ үлэтэ суох ахсаана, үлэ миэстэтин сарбыйыы улаата турарын, ычаат саастаах дьон, хамнас кыратынан, тыа сиригэр тохтооботтун, маннаха туох соптоох хайысхалары туттуһан үлэлииллэригэр саналарын үллэстилэр. Онуоха үлэтэ суохтар учуоттарыгар сылдьар эрэри, түс дьарыктарынан дохуот киллэриэ сылдьар дьону индивидуальнай предприниматель буолалларын ситиһэллэригэр тыл көтөхтүлэр. Оҕо кыра саһыттан арыгы диэн куһаҕан дьаллык буоларын билэн, өйүгэр-санаатыгар диринник иҥэрийэн улаатарын туһугар көрдөөрөр-үөрэтэр, пропагандалыыр рекламалары (баннердары) общественнай миэстэлэргэ, уулуссаларга харыыта суох ыйыыр көдьүүстээх буолуоҕун бэлиэтээтилэр. Чөл олоҕу коҕулүүр общество хас нэһилиэк ахсын тэриллэрэ наадатын биир санаанан биһэргэттилэр. Телейгэ туһааннаах специалистар консультацияларыгар 76 киһи сырытта.

Иккис күн чөл олоҕу пропагандалыыр рабочай бөлөх Хатылы, Болтоҕо нэһилиэктэригэр үлэлээтэ. Онуоха бүгүн дойду статистикатын чааһыларыгар олоҕурбут арыгы содулун туһунан сырдатар документальнай киинэ көрдөрүлэн, кэпсэтии үрдүк таһымҥа ыытылынна.

Улуус кииниттэн саамай чугас сытар Хатылы нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ "Хатыма" федеральнай трасса кытыытыгар итирдээр утахтары атыылыыр мааҕаһыыннар үлэлииллэрэ табыгаһа суоҕун этэллэр, чуолаан бу нэһилиэк олохтоохторо кэлэ-бара арыгы атыылааһаларыгар тоҕоостоох усулуобуйа тэриллибитин, итинтэн сиэтэрэн, дьон арыгыга ылларыыларе улаатар кутталлааҕын бэлиэтииллэр. Маны тэҥэ биирдиилээн итирдээр утахтары атыылыыр дьону, чааһынай массыыналаах суоппардары ("туочукалары") уоруйганныырга туһааннаах миэрэлэри улуус да нэһилиэк да таһымыгар ылынарга саналарын үллэстэллэр. Ону сэргэ нэһилиэктэр ахсын үлэлиир эр дьон түмсүүтэ хайысхалаах үлэни тэрийэллэригэр, психологтар үлэлэрин күүһүрдэн алдьарыстаах көмөнү оҥороллоругар, арыгыһыттары кытта ыкса ситимнээх үлэ ыытыллларыгар, арыгы атыытын хаччахтааһыныгар эбии тустаах сокуон ылыыллларыгар кэскиллээх саналарын торумнааталлар. Бу нэһилиэккэ специалистар сүбэлэригэр, көмөлөрүгэр наадыйан 18 киһи сырытта.

Күн иккис аҥарыгар Болтоҕо тиийдибит. Көрсүһүү нэһилиэк библиотекатын саалатыгар ыытылынна. Урукку сылларга маннык хабааннаах көрсүһүүлэргэ дьон-сэргэ кэлиитэ аҕыйах буолааччы. Оттон быйыл балачча киһи кэлэн, арыгылааһыны тохтотууга, нэһилиэк иллиги кэскилин, дьылҕатын туһугар үгүс санаа этилиннэ, онон кэпсэтии таһыма бэрт сэргэх уонна таһымнаах буолла. Кэпсэтиигэ оҕону чөл олоххо уһуйуу кыра саастан саҕаланыахтааҕым, маннаха нэһилиэк дьаһалтата, общественность, уһуйаан уонна оскуола тэрилтэлэрэ, төрөппүттэр ыкса ситимин тутуһан үлэлииллэрэ наадатын, бэрээдэги тутуһууга хонтуруол күүһүрүөхтээҕин бэлиэтээтилэр. Итини тэҥэ дьиэ кэргэн сөбүлэҥэ тэриллэн, арыгыга ылларбыт дьоҥҥо алдьарыстаах көмө, хайысхалаах үлэ ыытыллларыгар, чөл ой-санаа обществота тэриллэрэ саамай сөптөөҕүн, ону сэргэ арыыта суох быраатыыныктары тэрийии биһирэнэрин эттилэр. Маны сэргэ хас нэһилиэк ахсын көрсүүлэр сүрүн проблемалары-дьон дьарыктаах буолуутугар, биирдиилээн арыгыны атыылыыр "туочукалары" бобоорго туһааннаах дьаһаллары ылар туһунан боппуруостары көтөхтүлэр. Кэпсэтии сүмүүтэн, эмиэ буоларын курдук, нэһилиэк иһинэн маннаха туһуламмыт үлэ хайысхатыгар бырайыак сүрүн тутула торумнанна. Бу нэһилиэккэ специалистар консультацияларыгар 49 киһи сырытта.

Үһүс күн чөл олоҕу коҕулүүр улуустааҕы социальнай десант бөрөстөбиттэлэрэ Хоптоҕо нэһилиэгин активыын кытта көрүстэ. Онуоха директор арыгыны амсайбат, арыгы куһаҕан дьаллык буоларын эрдэттэн билэр, чөл олоҕу тутуһар көлүөнэ үүнэн тахсарын туһугар нэһилиэк бүттүүн дьоно-сэргэтэ ис сүрэҕиттэн ылсан, былааннаах үлэни-хамнаһы тэрийиэхтээҕин этэллэр. Ол иннитэн арыгыны атыылааһыны хаччахтыырга, саатар, ыһыахтар күнүн аччатарга, биирдиилээн арыгыга ылларбыт дьону кытта үлэлэһэргэ, "туочукалар" суох буолалларын туһугар, бастаан туран, төрүөтүн билэн, сөптөөх сокуоннары ылынан үлэни тэрийэргэ, кыһалҕалаах ыаллары кытта ситимнээхтик үлэлииргэ, эр дьон статуһун үрдэтиигэ хайысхалаах үлэни тэрийэргэ, ычаат дьарыктаах буолларын ситиһэргэ үгүс санаа этилиннэ. Ону тэҥэ учуокка турар арыгыһыт үс сыл иһинэн көннөрүннэҕинэ, учуоттан уһулуу боппуруоһун көтөхтүлэр. Сайыламмыт санаа бырайыак быһыытынан торумнанан, сиэн-хотон үлэ хайысхаларын тобулуоҕа. Онуоха консультацияҕа 47 киһи сылдьан тустаах сүбэ-ама ылла.

Салгыы Одьулуун нэһилиэгин активыын кытта кэпсэтии тэрилиннэ. Онуоха одьулууннар энтузиаст дьоннорун түмэн, арыгыһыттарга алдьарыстаах үлэни тэрийэр баҕалаахтарын эттилэр. Ону тэҥэ итэр-аһыыр ийэлэргэ үлэ көрүнүн уларытан ситимнээх үлэни-хамнаһы ыытар көдьүүстээх буолуоҕун бэлиэтииллэр. Анараас сылдьар саайыран эрэр дьону ыал оҥоруу, ычаттары тыа сиригэр олохсутуу, үлэнэн хааччыйыы, нэһилиэккэ ДНД-лары тэрийии, арыгы содулун көрдөрөрөйдөтөр, чөл олоххо уһуйар, пропагандалыыр баннердары уулуссаларга, общественнай миэстэлэргэ ыйааһын боппуруостарын тула саналарын үллэһиннилэр. Кэпсэтии бырайыакка тиһиллэн, сүрүн үлэ тосхоло оҥоһулунна. Маннаха специалистарга 55 киһи сылдьан сүбэ-ама ылан барда.

Чөл олоҕу коҕулүүр дьаһал чэрчитинэн ыытыллар улуустааҕы социальнай десант кэпсэтиини улуус бары нэһилиэктэрин хабан тэрийиэҕэ.

Анна ЗАХАРОВА.

Тэриттэ түбүгэ

ИЙЭЛИИ ИСТИҢ СЫҺЫАНЫНАН

Олох арыс кыһарҕаныгар тиксэн, сүрүннэри тороппут арыллыбыт ыллаҕына тумутэр көрүүгэ-истиигэ суох хомойбут обуолаһыт барахсаттар, сир-халлаан икки ардыгар хаалар түгэннэрэ ааһыаҕа суох. Онуоха утарыы ылыныы уунан мэлдьи комолоһор, субэлээн-намалаан, тэҥнэһэллэх бэлэҕэ суох комолоһор тэриттэлэн социальнай-реабилитационнай кыах буолар. Бу тэриттэ биһиги улууспутугар үлэтэбитэ иэдэһэ уонтан тахса сыл буоллаҕа, дириэктэрэ Мария Николаевна Саввина таһаарыллыахтык үлэлэн-хамсыы сылдьаллар.

Реабилитационнай кыах Чураҥы нэһилиэгэ Нидыыга түһэбиэскэ турар. Дьиэ иһэ сылаас, ырааҕа, барыта уурбутуттуут курдук. Итиэннэ тэриттэ болҕомтолоох үлэһиттэрэ эҕэ, сатабыллаах салайааччылаах кэстэр. Дириэктэрэ иитэр үлэҕэ сэбэрэ Л.Е.Мирбабаева реабилитационнай кыах үлэлэн туһунан маннык кэпсиир: "Биһиги тэриттэбит "Нидыыга-3" диэн стационарнай отделение буоламмыт, биһиэхэ тоҕуруок сыл устата 15 оҕо сылдьар. 2015 сылтан 442 №-дээх сакаа сокуонна олоҕуран үлэлии олоробут, тэҥсиһиллэтэ сатаабат сөптөөх социальнай онтоҥ онорор тэриттэ быһыллыбыт. Бүтүн Россия регистрыгар киирэммит, онно регистрацияланан сүрүннээн оҥо онорууттуган дьарыктанабыт: Биһиги тэҥэ бирдэбил онтоҥоҥ туһаайыллар, оҕо да, улаҕан киһи да буоллун, сайабылыанньатын корон үлэлиибит. Онно киһи туох кыһалҕаҕатарыттан сайабылыанньа сүрүйаллар, ити кэпсиппэт тойо комплекс онтоҕо инчэйиилэрдэрэ корон, дуоһабар түһэрэн, киһиэхэ аҕаан индивидуальнай программа оҥоробут. Итиннэ биһиги 7 социальнай онтоҥу оҥоробут: психологическай, социальнай-быытовой, педагогическай, медицинскэй, туһаннаах оҕо эйгэлии хаһаатар правовой, трудовой үлэтэр. Дуоһабар түһэрэн киһибит баҕарыан корон үлэлэһэбит. Стационарбытыгар 4 саҥыппыт 18-гар диэри саастаах ыарахан балаһыанньаҕа түбэспит оҕолору ылан коробут. Маннык оҕолор тороппут сайабылыанньатынан киириэктэрэн сөп, сорох түгэннэ оҕо байҕэ кэпсэ сайабылыанньа суруйар, ону таһынан туспаах тэриттэлэр ыйыллыарынан ылыахпытын сөп. Биһиги стационарбытыгар, сылга ортотунан, 240-250 оҕо киирэн тахсар. Маннык улууспутуттан эрэ буолбакка, ыалдьыт сытар улуустарбыттыттан, Дьокуускай куораттан, Сунтаарыттан, Намтан тиийэ кэлэллэр. Биһиги реабилитациябыт аастыы оҕолоробутун ыытарбыт сибээһи тута саҥыһыҥ, киэнтэр дьыалҕаларыгар ыалдьабыт, буоллар тэрээһиннэрбитигэр мэлдьи ыытыран ыалдьыттанабын: Үтүктэр үрдүк, оҕо үөрэҕэ үөрэнэллэр, ыал буолбут уоруоткоо да түгэннэрэ баалыр. "Тэним" диэн күүскэҥ оттуур усталтарга аҕаан үлэлэтэр кулууппахтыт, маннык 7 сыл устата 500-тэҕэ уон дьарыктаммат аастыбыт. Оҕо усталтарбытыгар биһиги сыл аайы мониторинг оҥорон ыытан коробут, корпоруутарбыт олус үчүгэйдэр.

Соторуттаабытына биһиги киниэмитигэр сатаа кухня аһыллыбыта, кэрэҕэт курдук, сүрүннээн кыырдьастык оҥоробут. Бу кухня тутулуутун тула 3-4 сыл анараа оттуур кэпсэтии буолбута. Салайааччыбыт Мария Николаевна Саввина миигиттэриттэбин, олохтоох дьаһалтаны, спонсордары кытта күүскэ үлэтэһэн эйбэлэстик сүүрэ-көтө, үгүс конкурсаларга ыытта. Быйырыын, 2015 сылга министерствоттан биһиги үчүгэй корбүтэ. Түгэннэрэн туһаһан, биһиги иэдэһэ кэпсэтэбин-

сибээһи тута саҥыһыҥ, киэнтэр дьыалҕаларыгар ыалдьабыт, буоллар тэрээһиннэрбитигэр мэлдьи ыытыран ыалдьыттанабын: Үтүктэр үрдүк, оҕо үөрэҕэ үөрэнэллэр, ыал буолбут уоруоткоо да түгэннэрэ баалыр. "Тэним" диэн күүскэҥ оттуур усталтарга аҕаан үлэлэтэр кулууппахтыт, маннык 7 сыл устата 500-тэҕэ уон дьарыктаммат аастыбыт. Оҕо усталтарбытыгар биһиги сыл аайы мониторинг оҥорон ыытан коробут, корпоруутарбыт олус үчүгэйдэр.

Соторуттаабытына биһиги киниэмитигэр сатаа кухня аһыллыбыта, кэрэҕэт курдук, сүрүннээн кыырдьастык оҥоробут. Бу кухня тутулуутун тула 3-4 сыл анараа оттуур кэпсэтии буолбута. Салайааччыбыт Мария Николаевна Саввина миигиттэриттэбин, олохтоох дьаһалтаны, спонсордары кытта күүскэ үлэтэһэн эйбэлэстик сүүрэ-көтө, үгүс конкурсаларга ыытта. Быйырыын, 2015 сылга министерствоттан биһиги үчүгэй корбүтэ. Түгэннэрэн туһаһан, биһиги иэдэһэ кэпсэтэбин-

тиэр, социальнай партнерларбыттыттан, чуолаан "Алмазэргиэнбанк" тэриттэ барыы үлэһиттэриэр, салайааччы В.В. Пудова, итиэннэ таһынан биһиги ыалдьыттарбыт коллективтыттар, улуус уоранаһын управлениетын үлэһиттэриэр, начаалынык Т.В. Павлованы, улууспут бары учууталларыгар, улууспутааҕы Аҕа түмсүүтүгэр, Одьулуунаабы "Комплекс" баанынай хаһаайыстыбаҕа диринг махталбытын биллэробүт".

Кухня тутулуутун туһунан стационар отделениетын сэбиэскэйэ П.А. Сивцев кэпсиир: "Кухняҕа иэдэһэ 7 да 10-нааҕа, А.В. Яковлев салайар "Эрчим" тэриттэтэ туран үлэҕэ киллэрдэ. Үөтүкүөһүн, итиэннэ спецпомогтан барыттан бэйэтэрэ тарыһыттара. Ис дизайнын, кыраскатын бэйэбит үлэһиттэрбит уйуннулар. Маннык биһиги оҕолоробут биэмэнитээх миниэмэгэ аһы аһыахпахтаах, эрэ эппитим курдук, хонуктаах корүүгэ сылдьар буоллаҕына, күннэ 5-гэ аһыллыар. Биэнэ дьиэбит кэҥээн, интернаттарбытыгар тото-хана аһыллыарыгар, асчыттарбыт үлэһиттэриэр миэстэ тахсан бары оҥуоҕа олус табыгастаах буолла".

Дьэ, ити курдук, кутаппэ оҕолоробут, кыһалҕаҕаах ыалларбыт туспарыгар кыһалҕалаан-мунаҕылаан үлэлиир улууспут биир тэриттэнэн *үлэтин хайыһыгын туһунан* кэлиэхтэх кэпсээһэҕэ итиллик. Оҕо харааһын уута хаһан даҕаны тохтубатын, дьоллоох оҕо саас диэнэ биэнэ улаатыыларыгар бэлэҕэнэр.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Улууска – бу күннэргэ

"АВТОПРОФИ" АТЫЫ-ЭРГИЭН ДЬИЭТЭ АҺЫЛЫННА

Атыыһыны 18 күнүгэр Чураҥы сэлиэнньэтин сөбүрүү оттуон аайар Дьокуускай-Магаадан федеральнай суол иитиллэр кластернай сайдыы территориятыгар ороспуубүлүкэ бирэ биллэр урбаанньыта, меценат, почетнай гражданин Саха Ороспуубүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, тыа хаһаайыстыбатын туйгуна, атыы-эргиэн бочуоттаах үлэһитэ Руслан Еремеевич **Федотов сана "Автопрофи"** атыы-эргиэн дьиэтин аста.

Р.Е. Федотов баһыан 1998 сылтаахха тэрээбүттэһэр "Аммаҕа "Автозапчасти" маҕаһыын аһан үлэлэппитэ. Бэйэтин аабан туран 5 үлэһиттээҕэ. Ол кэмтэн үлэлии кэлэн, сайыннаран биллиэн Мэҥэ-Хаҥалас Аллараа Бэстээҕэр 10 маҕаһыыны, Дьокуускайга "Руслан" сапчаас чаастар маҕаһыыннарын, Аммаҕа, Үөһээ Бүлүүгэ, Чураҥыга филиаллары үлэлэтэр. Үлэһиттэ 137 киһиэхэ тиийдэ. Бу эргиэн тэриттэлэрэ, сүүнньүнэн, тыа хаһаайыстыбатын тутулуктар техникаларын, онно сөптөөх сапчаас чаастары, инструменнары атыылыыллар.

Иллэҥ Энэргэс эйбэтэ сылдьар Бэстээхпитигэр КамАЗ, МТЗ тыраахтар сапчаастарын, "Патриот" массыына сапчаастарын, Шиинэр, диискэлэр, "Мото-нело", "Инстрой" инструменнар, Оттуур техниканы, "Металлстрой" тутуу материйээлэрин аныыллыр маҕаһыыннары "Нахара" аатыы кинигэ, "Сибикэ" аатыы кинигэ, "Лэҥкэ" мобил салонун үлэлэтэр.

Руслан Еремеевич Ульяновскайдааҕы массыыналары оҥорор собуотун, Москватааҕы "Гидросила" ААО-ны, Саһыскайдааҕы "Самосвальщик" собуотун, Белоруссиятааҕы "Белагро" хомбойуктаах хампаанньалаах, Омскайдааҕы пивнай собуотун, о.д.а. кыһары конкэпсиэн, дуоһабардаһан ыыта сибээстээҕэ үлэлиир, итиэннэ официальнай дилер быһыллыбыт техниканы, сапчаас чаастары, тутуу материйээлэрин, о.д.а. быһа ааҕаллар.

Маҕаһыыны аһыы үөрүүлээх чаҕыллар экэрдэ тыыны улуус баһылыгын үтүө, экономикаҕа сөбүлээччы И.К. Матвеев, Чураҥы нэһилиэгин дьаһалтатыттан В.П. Баранков, "Чураҥы" ТХПК бырабыыталыстатын председателэ Н.А. Арчаков, Амма улууһун дьаһалтатын баһылыгын бастакы сөбүлээччы П.И. Лебедев этиилэр. Кинилэр уо сылгалааҕына Р.Е. Федотов "Байҕалыан" маҕаһыыны үлэлэтэ эҥэлдьэйэллэр, улуус дьонуттар-сэргэлэр, чуолаан тыа хаһаайыстыбатыттан дьарыктаныылаахтарга, эйбэх туһалаах техниканы, сапчаас чаастары аныылаабыттын баҕалэһэллэр. Сана аһыллар маҕаһыын оссо уларыппыт, икки этээһинэн үлэлиэхтээбит, туһалаах буолуоҕун этиилэр, оссо ыҥырыллар, сайдарыгар баҕаларын тиэрдиллэр. Федеральнай суол кыһыытыттар тураҕынан, Чураҥы улууһун эрэ буолбакка, бу суолтуран сылгылар ороспуубүлүкэ бүттүүнүн дьонун хаһаанньыгар ситиһиилээх үлэлиирдэригэр ааныктарын тиэрдиллэр.

Руслан Еремеевич бэйэтин эппитигэр улуус салаатыттар, дьонуттар-сэргэлэр үтүө комолорун ыйыы махтанна, ороспуубүлүкэҕэ тыа хаһаайыстыбатын производственнай сайыннарыыга иннинэ күүннэ иһэр улууска бу маҕаһыыны комолоох буоларыгар кыһалҕаҕа үлэлиэхтээбитин дэҥэ эрэнэллэрэ. Дьокуун ыыс тыаһын оргуулар маҕаһыыны символическай кулууһун себитиилээй ЛГ. Максимовалар туттарда.

Сана "Автопрофи" маҕаһыын аһыллыбытын туоһулуур лиэнтэни Р.Е. Федотов, улуус баһылыгын сөбүлээччы И.К. Матвеев, "Чураҥы" ТХПК бырабыыталыстатын председателэ Н.А. Арчаков быастыллар. Ыытыллыахтаах ыалдьыттар, көрө, аһыллыаҕа кэлбит диэн маҕаһыыҥҥа киирдилэр. Бастакы этээскэ сапчаастар тыраахтар, массыына сапчаас чаастара, иккис этээскэ инструменнар, үлэҕэ, буолаҕа кэпсиэр таһастар, тутууга тутуллар эрбиилэр, о.д.а. тэнорудуоваттар. Сыаналара уламыр. Маҕаһыын сарсыарда 9 чаастан киэһэ 6 чаһына диэри үлэлиир, оробуолэ ерүүр.

Атыы-эргиэн дьиэтэ аһыллыбыта. Атыыта-тутуута тахсыыламах буолуоктун, үрдүттэн үрүүр үрүйбэтэҕэ, аһыллыбытан ааҕаллар ааҕыйбатын.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Матрена Егоровна уолун, күтүөттэрин, сиэттэрин кытта

Ийэлэр күннэрин декадатыгар

90 СААСТААХ МОТУРУОНА КЭПСЭЭНЭ

Дойду сурахтаах, сурт кэрэхсэнэх дьоннор. Ол курдук мин дойдум Хайахсыт дириҥ-баай историялаах нэһилиэк буолар. Мин ойбор-санаабар холкуостааһын күргүөмнээх кэмэ, сэрии алдьархайа, сут-кураан, көһөрүү ыар дьыллара, сэбиэскэй олох сырдык сыллара барыта бу нэһилиэк баайдар. Үөрүү-көтүү кэпсэлээх үгэ, дьол, таптал аргыстаах ыал олоҕо-дьаһаҕа биһиги түөлбэбэ элбэх этэ. Хорсун уолаттар сэрииттэн, көһөрүүттэн кэлэн биһиги нэһилиэги эмиэ тумнубатахтара.

Мин, Матрена Егоровна Иванова (Денисова), 90 саастаахпын. Үйэм-сааһым тухары Хайахсыт нэһилиэгэр олорон, үлэлээн-хамсаан сылдьыбытым. Кыра эрдэхпиттэн олох, сэрии, сут-кураан сылларын ааһан, тыйыс хаалар туһугар охсуһуу хайаҕын эмиэ-хаммыһан, ойбун-санаабын билэн кэлим. Кырдьар саастар аныгы сайдыылаах үйэ оҕолор-дьаһаҕар олорон уруккуну, аныгы кэми араара саныыбын.

Ийэм-аҕам ийэм Олооччуйа эмээхсин: "Күһүнҥү хараҥаҕа Тырбыахтаах алааска төрөөбүтүҥ",– диир этэ. Ийэм – Александра Сиидэрбиэн Алексеева, Сиидэр оҕонньор кыыһа, Хаҥаластан төрүттээх. Ийэм кэргэн тахсыбакка, аҕатыттан төрөөбүт буолан, убайдара кыһыырыы боҕо буолбуттар, олох ордуулар. Онтон кэргэн ылбыт сүүрэ оҕолонор дьон уһаан саас-сүүс этэ, дьахтары олох кэмнээн аҕалбыттар. Онон сана төрөөбүт оҕону, миигин, дьонно иитэрэ биэрэн кэбиспиттэр. Аҕабын ийэ тайҕанна сылдьар кэлэн-барар сыһыаннаах бириэмэ кинини диэтэрэ. Олох олорбокко, дьон-уот туттубатах. Ийэбинэн аймахтарым Алексеевтар Хаҥаласка олороллор.

1930-с сылларга Дьэгүөр Иннокентьевич Уйбаанынын, дьонно билиэрин, Хоссоойон Дьэгүөр, ийэбин кэргэн ылбыта. Мин ийэм оҕото олорон 25 сыл кэргэн барбыт эбит.

Ийэм аҕам 1867 сыллаахха төрөөбүт Бөдөҥтөөхтөн алааска, Күйүүрдээх сайылыгар, Үргэлдьин үрэҕэр олорбут, суобугас ийэтэ олорбут оҕонньор. Төрдө-ууһа Чурапчы буолбатах, Нуорал сиригэр сылдьаннаах курдук истэрим. "Төрүөбөтүн" диэн ааттаах аҕа ууһуттан силистэх-мутуктаах эбит үһү. Баһыан уола Омоор Уйбаан диэн киһи баарыттан биир кыыс төрөөбүт Аммаҕа олорор эбит этэ.

Бастакы кэргэниттэн, Балааһа диэн дьахтартан, элбэх оҕо төрөөн баран күн сирин көрбөккө турбуттар. Бырата Дмитрий Иннокентьевич Иванов икки оҕону тулаайах хаалларан саһыран баран өлбүт. Униэтэ Күйүүрдээххэ сайылыкка сылар. Үрдүгэр саас уурууллубут буолан, киһи түргэн баһайылык булар. Онон аҕам униэтэн оргуолаах эбит.

Сааспын тухары Бөдөҥтөөххө эһэм олорбут дьоно эбит быһылааҕа. Ийэтин униэтэ Үргэлдьин үрэҕэр улахан хороҕор аһылык билигин да турар уонна оҕонньор бэйэтин оҕолорун униэтэ тухарытын бу олох быһыытын курдук киирэс элбэх буолара. Уолаттар икки кэргэниттэн 24 оҕо өлбүт, мин ийэбиттэн 8 оҕо төрөөн тоннубуттара.

Хоссоойон оҕонньор бэстэр дьаһаллаах киһи буолбатах этэ. 30-ча сүөһүлээх, оччонон кыралар ыныаҕа 8 буолара. Икки дьиэлээх – биир дьиэтэ уокка быһыаммыта, биирэ билигин Бөдөҥтөөххө сиргэ тимирэн-тимирэн баран турар. Сир ологун дьаарыннаах, починнан, сэбиэскэй бүрдүгү үс араас сиргэ ыһара. Мин дьоммор төттөрү кыайбар балтым Маайа 2 саастаах этэ. Билигин кинилэр дьиэтин олохтооҕу аҕам миигин ыытара диэн саныыбын. Балтым сүрдээх улахан униэххаах, тоҥхойбут муннунаах нуучча хааннаах маннык кыыс этэ. Наһаа ыарыһах. Курдук ийэ таарымталаныра, билигин санааттахха, оһоҕо ыалдьар эбит. Үөрэнэ олорон ыалдьан айдаан буолара. Онтон аҕата аҕата кэлэн ылара. Ийэбит ыйытан эмээхсини ыыдырыы, ийэн, иэдэйэн бытаара.

1942 с. алдьархайдаах уот күрээн турбута. Сири-уоту аһыйан сиэн барыта хап-харанан хаалбыта. Биһиги үрдүбэр ардах да түспэккэ, сиэн барыта хап-харанан көрбүтэ. Биһиги – аҕам, кырдьым да бурдук от үүммэккэ эрэйдэммиппит. Биһиги – аҕам, ийэм, балтым Мария уонна мин, оччолорго 16-лаах кыыс ийэм, балтым Мария уонна мин, оччолорго 16-лаах кыыс буолан Хайахсыт "Түмэҥ" холкуоһугар 1942 с. күһүн турбуппут. Холкуоспут бэрэссэдээтэлэ көһөрүүлэр айаннаатаҕына Филиппов диэн бүрдүгүн Афанасий Кириллович Филиппов салайар. Бүрдүгүн нэһилиэгинэн түһэрэн көбүөттэ, ким үлэлиирин, үлэ айаннаатаҕына уостуон хаһыытаатаҕына. Ол дьаһалын ийэм Оҕонньорой айаннатан уоскутан тиийбиппит. Ол дьаһалын ийэм Оҕонньорой мобуллубут этэ, бүрдүгү ыстаан баран түһэрэн көбүөттэ диэн. "Түмэҥ" түсүстэр, бүрдүктэрин түһэрэн ылбыттар диэн буолара. Балтым, 12 саастаах кыыс, Бастакыта тиийэн ис тиһигэр хааларан ыалдьыбыта. Нагарадаҕа тиийэн баран сылдьаахтаабыта.

Ийэм 48 сааһыгар сылдьара. Ол кыһын өлбүт кыыһын аһыйан сүрэҕинэн ыалдьан өлбүтэ. Ийэбин сүрэҕинэн ыалдьан өлбүтэ. Кыайан көмүллүбүт биир ыйы кэриҥэ баһайан сыппыта. Мин хайар кыах хоргуйан сылбар дьоммо ийэбэр сылдьыбыта. Мин хайар кыах хоргуйан сылбар дьонно көмөлөһө да суох этэ.

Сэрии көһөрүүтүттэн босхон буолбут аҕабыныын, дьоммутун хоту дойдута униэх тутан баран, иккиэ буолан тоҥуйбуппут, дойдубутугар кэлэн киһи-хара буолбуппут. Мин 1953 сыллаахха Дьэгүөр Ньукулаайабыс Дениисов (1916 с.т.) кэргэн тахсан, олоҕум-дьаһалым тэрийиммитим.

Аҕам 90 сааһын ааһан баран мин оҕолорбун, сиэттэрин, көрөн, көрсөн баран өлбүтэ. Тиһэх оҕотун кыыһын аһыытын үмүрүтэрэ, миигин ийэм киһи-хара гыммыт үтүөтүгэр махтанан, бастакы оҕобун Мария диэн сүрэхтээбиппит, аҕам араспаанньатынан Иванова диэтэрбитим.

Денисовтар – Үрэх баһыттан төрүттээх, олус кыраһыытаах, сайылыктаах дьон этэ. Аҕалара Сэмэнтэй уола Ньукулай диэн ааттааҕа. Үлэҕэ олус кыайыгаһын, судургу майгылааҕын, наһаа дьаалынаҕын туһугар Соҕуот Ньукин оҕонньор кэпсиирэ. Хантан төрүттээх-уустааҕа биллибэт киһи киһи. Кыра-хара да буоллар, курдук оҕолорун аһаттара сиэтэрин үлэлээн хаһыһыйбыт киһи эбитэ үһү.

Дениисов аҕатын төрүттэригэр тимир ууһа баллар диэтэрэ. Мин кэргэн тахсар кэммэр уус киһи суоҕа. Дьэгүөр, эдьиийэ Маайа кэпсээнинэн билэбин. Дениисов оҕо сылдьан элэрэ, уус оҕонньор, кыһатын таһыгар турдаҕына тимир быһаҕа кэлэн түһэн, ол миэстэҕэ маҕан баттах эрэ арыалааҥан үүнэрбиэтэ.

Дениисов ийэтэ Маайа төрүттэрэ Куолаара, Кырбыы урдэлэринэн олорбуттар. Дьон ахтарынан, туой иһитэ олорон аһыыны дьарыктанар эбиттэр. Билигэҥиҥ, биирэ төрөөбүт хас да кыыс уонна биир уол эбиттэр. Ол курдук Настаантан Наһаараан Максим төрөөбүт. Элбэх оҕолооммута-уруулаахтар. Онтон кэтэр кыыс Өкүлүүн Бодуулан оҕонньорго эргэ тахсан, биир кыыстаахтар. Ол кыыһа Иннокентий Дмитриевич Дьэгүөрэп кэргэн баран хас да оҕоломмута. Онтон биһиги эбэбит Маайа Дениисов Ньукулай оҕонньорго Сэмэнтэй уолугар кэргэн баран элбэх оҕону төрөтөр. Уолаттара Киргиэлэй Дьаакыбайын Максим диэн уолаттара. Хас да оҕолоох. Билигин оҕонньорум айыллыытынан аймахтара Назаровтар, Яковлевтар, Егоровтар бары Хайахсыт ис ыаллара.

Маайа эмээхсин кэлин кырдьан босхоннон хаалбыта. Аҕам оҕонньор өлбүтүн кэнниттэн Дениисов ийэтин ыарыыһааппыт. Униэтэ көрөн, ыарыыһааппыт униэх туппутум. Маайа наһаа элбэх оҕоломмутуттан аата оҕо хаалбыт этэ. Кыра сылдьан ыалдьан, сороҕо улаатан баран өлүтэлээбиттэр. Эдэригэр бэрт номоҕон дьаһыллаах, бэйэтигэр соҕотох-саҥалаах, кырдьык хара баран эрэри, кыраһыабай дьахтар этэ. Ол бэйэтэ кыайан сааһаах олоххо олорон, элбэх оҕолонон, доруобуйатын оннугар эрэ кыратыйбыта.

Оҕонньорум Дениисов биирэ төрөөбүттэрэ Мотуруона, Маайа, Дьөдүөр, Дьэгүөр улаатан, киһи-хара буолан, оҕо-уруу төрөппүттэрэ.

Дьэгүөр биирэ төрөөбүт эдьиийэ Маайа Мэҥэ-Хаҥалас Бүтэйдээҕин киһитигэр Дьэгүөр Аргунова кэргэн тахсыбыт, биэс оҕону улаатыннаран, үөрэхтээх, үлэһит дьон оҥорон сааһыран баран өлбүтэ. Кинилэр оҕолоруттан оҕолоро, сиэн оҕо саҥалаахтар, киниттэрэ кытта билсэбит-көрсөбүт.

Иккис эдьиийэ Мотуруона Хайахсыт киһитигэр Миитэрэй Дорофеевка кэргэн баран биир уолламмыта. Ол уол, Сэмэн, эдэр сааһыгар олохтон туораабыта. Икки кыыс оҕолоох, сиэн-нэрдээх. Мотуруона иккис кэргэнинтэн, Табаҕа киһититтэн Баһылай Тарасовтан биир уоллаах. Гаврил диэн, оҕо-уруу, сиэн боҕо киһи. Төрүт улууһун Мэҥэ-Алдан нэһилиэгин кырдьаҕас ыала.

Оҕонньорум кэнниттэн иккис уол Дьөдүөр Ньукулаайабыс эдэр сааһыгар кэргэн ылбыта. Эмиэ үчүгэй баҕайы майгылаах, курдук үөрэ-көтө сылдьар элбэх саҥалаах киһи этэ. Дьөдүөрдээхтэн наһаа үчүгэй ыал буолуох диэн, түөрт уолу төрөтөн баран ыарыһах буолан, эдэр сааһыгар олохтон туораабыта. Убайа олус аһыйбыта. Билигин Дьөдүөр уола Ньукулай ыал диэн буолан, оҕо төрөтөн, кэргэнинээн Мууса-ылаан Хайахсыт ныыр-баанньыта ыала. Икки уолаахтар. Уолаттар сиэн бэйэлэрин сааһтарыгар тиийэн эрэллэр. Кыра уол Коля теннискэ улахан ситиһиилээх.

Биир кыыһа Мэҥэҕэ олох эдэр сааһыгар кырдьаҕас киһитигэр кэргэн биэрбиттэр эбит. Онон биһигини, Хайахсыт Денисовтары, интэриэһиргиир дьон Мэҥэҕэ баллар диэн оҕолорум кэпсииллэр. Ол дьахтар эмиэ элбэх оҕону-урууну хаалларан, бу орто дойдуттан сааһыран баран барбыт. Аҕыйах сыллааҕыта тыыннааҕын дьонтон истибиппит. Оҕолоро-сиэттэрэ кимнээх буолалларын сорохторун кытта биир кэмҥэ үлэлээбит буолан, кыыһым Мария билэр.

Дьэгүөр Дениисов биирэ төрөөбүттэрин оҕолоро-сиэттэрэ, Төмпөнөн, Таатта, Мэҥэ-Хаҥаласынан, Дьокуускай куоратынан тэнийэн олороллор. Мин оҕолорум билсэтиилэр-сылдьыһаллар. Биирэ төрөөбүттэр оҕолоругар, сиэттэригэр араас идэлээх дьон – наука үлэһиттэрэ, учууталлар, уустар, учууталлар, бырааттар баллар. Үөрэхтэригэр, култуураҕа, спорка ситиһиилээх оҕолор элбэхтэр.

Онон соҕотох бэйэм элбэх биирэ төрөөбүттээх киһиэхэ кэргэн тахсан, 38 сыл биирэ олорон, кини аймахтарын аймах гынан, "кырдьаҕас санаспыт" диэтэн олорбут, кинилэр ситиһиилэриттэн үөрэбин. Ыал-дьон буолан баран, үлэни эккирэтэн дьиэбиниэҕэ киирбэккэ, ньир сайылыктарынан, кыстыктарынан көһүтэбин, сүөһүгэ үлэлээн олорбут дьоммут: Сэмэн Үрэҕэр, Бэс Күөлүгэр, Күөх Ойоххо, Дьонкулайга, Маналайга, элбэх сыл Майыыга, Дарыыгаҕа, Баһырҕаска олохсуйан үлэлээбиппит-хамсаабыппыт. Ол кэмнэргэ ордук Романовтары, Нуойааптары кытта эн-мин дэһэн ыалласпыппыт.

Дарданнаан, Баһырҕаһыннан Романовтары кытта уоппайа 13 сыл биирэ дьуххах олорбуппут. Биһиги да араҕыһыахпыт кинилэр да араҕыһыахтар. Оҕолорбут биирэ улааппыттара, биир ыал оҕолорун курдук сылдьаллара. Маайа – майгылаах бастыына. Дьаакыптыын сүрдээх судургу, сымнаҕас ыаллар этэ.

Нуойааптары кытта эмиэ балачча өр бодоруһан сылдьыбыппыт. Настаа Хайахсыттан төрүттээх-уустаах этэ. Нуучча кыыһа кырдьаҕас хааннаах, чиэрдэй курдук бэттэхтээх, суон баһырҕай саҥалаах, маҥан, кыраһыабай дьахтар. Кэргэнэ Уйбаан – майгылаах ааттааҕа. Элбэх оҕолоохтор, эмтэй-сэмэрэй уолаттар, кыргыттар биһиги харахпытыгар улааппыттара.

Нуойааптар төрүт Хайахсыттан сылдьааннаах, төрүттээх-уустаах буолбаккы, Аммаҕаттан кэлбит диэн курдук истибитим. Настаа эмээхсин аҕата Дьэримиэй оҕонньор-сэрии бэтэрээнэ. Аныар ылыахтаах сэриитэн тоннубута. Ол да буоллар, куоракка нууччалары кытары оксуһар эбитэ үһү. Кэргэнэ Өкүлүүн наһаа үчүгэй эмээхсин этэ. Ньар куоракка олорбуттара. Хас да оҕолоохтор. Мин кыргыттарым буолбут Настаалаах уолаттара Дьэримиэй куоракка кинилэргэ дьиэлэнэн оскуолаҕа үөрэммитэ, кэл-бара сылдьыһаллар эбит этэ.

Униэх ыаллыахпыттаабыт сырабыт учуоттаан Москубаҕа куоракка сынньанар путевка туттуппут. Бэрт үчүгэйдик сынньанан, сири-дойдуну көрөн кэлбиппит.

1972 с. Москубаттан кэлэн баран хорчум оргубутунан дьиэ аһыыластыбыт. "Хабыыта оҕонньор дьиэтин аһыылыыр үһү",– диэни истэн, тоннуйуу да барбатыбыт. Үлэһиттэри наймылаһан кырылаһан, оһуокаан тупсардыбыт. Ас аһылыкта диэн кыра дьиэ туттубут. Маннан инньэ дьиэбитин ыаллара буолбубут. Ол саҕана, Дорофеевтар суохтар. Онон кэлэн ыалын кытта чугас ыалбыт Күһүмүүттар, Дьараһыыннар, Поисеевтар (Кыынчар) буолтуулар. Потаповтары, Оҕоноһой Тимэнийэбэтэҕи кытта эмиэ ыаллаһан олорбубут. Күһүмүүттар – Уойкалаах Бүөгүр, элбэх оҕолоох-уруулаах, үлэһит да дьон этилэр. Бүөгүр ньир аһ айаалыыр. Уойка оҕо көрөр, пиэрмэҕэ тахсан үлэ боҕо. Сыры-сыныгатааҕы оҕоломмуттара. Ол оҕолорун атахтарыгар туруорар кыһалҕалыгар ончоҕоку тыа ыалын олоҕунан олорбуттара. Уойка олус кыайыгас үлэһит, үчүгэй ыалдьыһыт этэ. Элбэх үүтү ыан үүтүттүк хаһаата тиэхэбиттэ, наҕараадаламмыта. Уус-Маайаттан төрүттээх-уустаах этэ. Икки хараҕа суох ийэлэ Мелаанньа эмээхсин, биирэ төрөөбүт балта Хайахсыкка кэлэн кэлэн олорбуттара. Бүөгүр – олохтоох Хайахсыт киһитэ, Чинкаататтан төрүттээх. Туох баар холкуос үлэтигэр барытыгар үлэлээбит киһи. Билигин кинилэр оҕолоро бары – Хайахсыт ис ыаллара, оҕо-уруу, дьиэ-уот боҕо, ныыр-бааннны олорор ыаллар.

Кыыһым Мария Нуойаан Дьэримиэйгэ кэргэн тахсан үс оҕоломмуттара. Мэҥэ-Хаҥалас улууһугар Майаҕа сүүрбэччэ сыл олорбуттара. Оҕолоро – Сардаана, Людмила, Еремей бары үрдүк үөрэхтэнэн үлэһит буолбуттара ыраата. Сарды – гуманитарнай чинчийии институтугар научнай үлэһит, философическай наука кандидата, кэргэннээх, уоллаах кыыс оҕолоох. Дьокуускай куоракка олороллор. Людмила уһун кэмнэ аһылыгынан эйгэтигэр ситиһиилээхтик үлэлии сылдьар. Кэргэнэ Хайахсыт уола, Виктор Борисов – инженер, ОДьКХ тэрилтэтигэр үлэлиир, кыыстаах уол оҕолоохтор. Еремей – юрист үөрэхтээх. Мэҥэ-Хаҥалас Майатыгар олорор, үлэлиир.

Иккис кыыһым Александра эдэр сааһыгар ыарахан ыарыыга ылларан олохтон туораабыта. Дойдутугар оҕо саадыгар үлэлээбитэ-хамсаабыта. Балтыларын, быраатын көрсөн, иитийэн, иккис ийэ курдук сылдьыбыта, элбэхтэ уһуйбута, үөрэппитэ, бэйэтин үгүс билиитин-көрүүтүн биэрбитэ.

Уолум Дьэгүөр, кийиитим Мелания – Хайахсыт нэһилиэгин түс-бас ыаллара. Дьэгүөр үтүө үөрэхтээх, оччуос араас үлэлэригэр, дьиэ-уот туттуутугар сылдьыбыта. Уһун кэмнэ баһылай хэһииһэттэбэны сайбаан баран, кэлин кэмнэ спорду оро тутан спортивнай куруһуок тэрийэн ыччаттары дьарыктаан, онон тыа сиригэр төрөөбүт төрөөбүт түөлбэтигэр, Хайахсытыгар чол олох сайдарыгар бэйэтин кылаатын киллэрэр, оҕолоругар үтүө холобур буолар. Кэргэнэ Мелания уһун кэмнэ аһылыгынан тэрилтэтигэр үлэлээбитэ. Дьонноругар уолаттара араас туттуулаах, үлэни-хамнаһы кыайар үчүгэй хайаайка. Билигин сиэттэрин көрөн олороллор. Икки кыыс, биир уол оҕолоохтор. Матрена экономист үөрэҕин бүтэрэн "Чурапчы" ТХПК бухгалтера, кэргэнэ ЯГИТИ инженер уунан хааччыйыы уонна водоотведение диэн идэни бүтэрбитэ Николай Иннокентьевич Миничкин диэн билигин таксистыыр, икки оҕолоохтор. Марийка Дьокуускайдааҕы педколледжу бүтэрбитэ, кэргэнэ Николай Прокопьевич Никитин лоҕопед-учууталлар Нерюнгрига үлэлиир, Мария Егоровна – педагог-психолог идэлээх, икки оҕолоохтор.

Саша Дьокуускайдааҕы оскуола-интэринээти ниитиэххэччитэ, инбэлиттэргэ спорт көрүҥүгэр түстүүтэ ситиһиилэрдээх. "Азия оҕолоро" Аан дойдутааҕы спортивнай куорахтаһыы иккис миэстэлээх призера, Россия чемпионаттарыгар ситиһиилээхтик кытаар. Москва, Владимир, Нижний Новгород куораттарга бириистээх миэстэлэри ылан кэллэбитэ, уонна ыалын, тустууннан уонна футболунан үлэһийэр.

Дьэ, ити курдук 90 саастаах Матрена Егоровна Иванова олоҕун ааспыт кэмнэрин, утуму салгыыр ыччаттарын туһунан кэпсиир-ипсиэ олорор.

М.А. ГЕРАСИМОВА – Сиэнэ.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү таптыыр ийэбитин, эбэбитин, хос эбэбитин, улэ, тыыл бэтэрээнин, Чурапчы орто оскуолатын Бочуоттаах учуутала Евдокия Григорьевна ГУЛЯЕВАНЫ 85 сааскынан итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Күндү ийэбитигэр үбүлүөйдээх күнүгэр таптаабыппын, махтанабыппын биллэрэн, үтүө-мааны тылларбытын аныыбыт. Бэйэҥ мэлдьи сүбэ-ама, күүс-көмө буолаҕын; үтүөҥ иһин махталбыт муҥура суох.

Бу курдук үйэҥ тухары биһигини кытта чэгиэн-чэбдик сырыт, сырдык санааҕынан, дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө-мааны сыһыаҥҥынан үөрэ-көтө дьоллоохтук олор!

Таптыыр ийэбит, элэгэ сырыт, биһиги эйиигин, олус күүскэ таптыыбыт, сыалыыбыт!

Эҕэрдэни кытта кыргыттарыҥ, уолуҥ, кийииттэриҥ, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ.

***

*Күндү кэргэммин, аҕабын, күтүөппүтүн **Борис Дмитриевич ВАСИЛЬЕВЫ** сыралаах үлэҥ сыаналаммытынан, Саха Өрөспүүбүлүкэтин бочуоттаах тутууна буолбуккунан, итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Баҕарабыт Эйиэхэ чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, тус олоххор дьолу-соргуну!

Кэргэниҥ, уолуҥ, аймахтарыҥ.

***

*Таптыыр аҕабытын, эһэбитин, хос эһэбитин, Кытаанах нэһилиэгин, Чурапчы улууһун Бочуоттаах олохтооҕун, Россия үтүөлээх фермерин, РФ Суруналыыстарын сойууһун чилиэнин **Иван Петрович ПОНОМАРЕВУ** "Саҥа олох" хаһыат 85 сыллаах үбүлүөйүгэр сибээстээн, "За вклад в развитии журналистики РС(Я)" диэн үрүҥ көмүс бэлиэнэн улууспут сонуттаах наҕараадаламмыккынан, ис сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит, уһун үйэни, элэгэс буолууну баҕарабыт.*

Оҕолоруҥ, кийииттэриҥ, күтүөтүҥ, сиэннэриҥ.

Өлөксөөн кэрүдьүөстэрэ

НУУЧЧАЛЫЫ ТЫЛЫ КЫБЫТАР

Биһиги дэриэбинэбэ олорор Балбаара эмээхсин кэпсээннэригэр сээн буола-буола нуучча тыла кыбыттар үгэстээх.

Биирдэ маҕаһыыҥҥа киирэн уочарапыы турдахтарына, сыгсытыы Марфа кыыс быһа киирдэ. Онуоха Балбаара кыыһырбыт куолаһынан:

– Аныгы оҕолор һаһаа да сүрдээхтэр. Бу Марфа кыыс сырыы аайы быһа киирэр, дьэ муода профессиялаах буолла ҕа, – диэтэ.

Кыыһа хап-сабар хардарар:

– Профессия диэмэ ээ, привычка диэ...

Алексей СЛЕПЦОВ.

Аһымал санаа

КҮН КИҺИТЭ КӨМҮСКЭС, АЙЫЫ КИҺИТЭ АҺЫНЫГАС

Чакыр нэһилиэгэр бэрт сотору таарыта ыал буолан, хаһаайыстыба тэринэн ньир-баачы олорон эрэр эдэр дьиэ кэргэннэ, Татьяна уонна Ньургун Хомподоевтарга, көһүппэтэх өттүттэн уустук кэмнэр тирээн кэллилэр. Ньургун – Мырылаттан төрүттээх, Татьяна - Чакыр нэһилиэгин кыыһа. Хомподоевтар үс оҕолоохтор.

Ньургуннаах Татьяна кыра эрдэхтэриттэн тыа сирин үлэтигэр эриллэн-мускуллан улааппыт буоланнар, дьонноругун үтүө сүбэлэринэн Чакырга олохсуйан, нэһилиэк биир кэскиллээх эдэр ыала буолан олороллор. Эдэр дьонно улахан кыһалҕа тирээн кэлбитин, дьонноругун-сэргэлэрин көмөтө суох бэйэлэрин кыахтарынан кыайан быһаарбат балаһыанньалара үөскээтэ.

Ол курдук, кыра кыыстара, биирин ааһан эрэр Аделина, төрүөҕүттэн сиһин тоноҕоһо токуруйуулаах төрөөн, быраастар «Врожденный сколиоз, вызванный пороком развития кости» диэн уустук диагноз туруорбуттар. Кыыс улааттаҕын аайы токуруйан иһэр тоноҕос тынатын баттаан, сотору-сотору ыалдьар буолбут. Быыһаныы биир суолунан быраастар Санкт-Петербурга Г.И.Турнер аатынан институкка эпэрээсийэлэнэ бараргa сүбэлээбиттэрэ. Сайаапка онорһуллан, сотору таарыта институт клиникатa кырачаан Аделинаны онно эпэрээсийэлэнэ, эмтэнэ барарыгар ыҥырдылар. Эдэр төрөппүттэр көмүс чыычаахтарын ыар ыарыыттан быыһыыр суол көстүбүтүттэн үөрүүлэрэ улаатпыта. Ол эрээри, ыраах дойдуга барарга-кэлэргэ айан төлөбүрэ ыараханынан, эмтиир эмтэрэ сыаналааҕынан, кыра оҕолордоох тыа сирин эдэр ыала ону барытын уйунар кыаҕа суоҕа өйдөнөр. Онон Татьяна уонна Ньургун кырачаан кыыстара Аделина эмтэнэн үтүөрэригэр Чурапчы улууһун бар дьонуттан, аһыныгас санаалаах биир дойдулаахтарыттан кыах баарынан көмөлөһүөхтэрэ диэн эрэнэллэр. Үтүө үтүөнэн эргийэр диилэринии, үтүө санааҕыт, ис сүрэхтэн оҥорбут истиҥ көмөҕүт уон төгүл үрдүк Айыылар сырдык алгыстара буолан төннүөҕэ.

Эдэр ыалга көмөлөһүөҕүҥ! Кырачаан киһи эмтэнэригэр күүс-өйөбүл буолуоҕуҥ!

Счет нүөмэрэ: 4098 8801 0873 9970 номер карты «Алмазэргиэнбанк».
Хомподоева Татьяна Сергеевна.
Тел:. 8 964 425 55 46.

Счет нүөмэрэ: 4276 7612 6929 9778 номер карты «Сбербанк».
Михайлова Уйгулана Сергеевна.
Тел:. 8 967 624 43 34.

Тыын боппуруос

"ҮРЭХ-КҮӨРЭ СУОЛА КЫСТЫГЫ БАТТАҺА БУТҮӨ ДУО?"

Итинник диибит даҕаны кыһыҥҥы күн тарбахха баттанан ааҕыллар буолбута бүгүн хайыы да хояута. Ол курдук, Мыццаҕайыылыыр трассатттан Үрэх Күөрэ учаастагар туоруур суолу оҥоруута үлэ бара турарын дьон-сэргэ, бу күһүҥҥүттэн, болҕомтолоон көрбүт буолуохтаах.

Маныаха, Одьулуун нэһилиэгин Үрэх-Күөрэ учаастагар быйыл суол үлэтин ыытар туһунан үөрүүлээх сурах нэһилиэк да, учаастак да дьонун улаханнык үөрдүбүтэ. Сорохтор бу үлүгэр салгымыабыт ис да суола, улахан нэһилиэктэр суолларa кыайтарбакка турдахтарына, түгүн эмиэ кырыы учаастагы иһиги туттулар диэхтэрин сөп. Манна быһаарын этэр буоллахха, улуус дьаһалтата бу федеральнай үбүлээһининэн ыытыллар кырыы учаастактары сайыннарар программаҕа киирсэн 58,274 мөлүйүөннээх үлэни ылан, «сыйыллыыбыт боллоҕор бүтэрииэхпит» диэн мөккүө тылга киирэн турар. Үлэни улууска баар С.В. Петров салайааччылаах «Чурапча-автодор» тэрилтэ ыыта сылдьар. Тэрилтэ үлэни, өссө, аукцион түмүгүнэн, 42,344 мөлүйүөнүгэ диэри түһэрэн турар. Күһүн устата улуус дьаһалтата бу үлэни хонтуруолга ылан көрөн-истэн кэлэ эрэри, үлэ бириэмэтигэр саҕаламмакка, былаарыла тахсыбытын бэлиэтиир тоҕоостоох.

Үлэ уопсай хаамыытын көрө, улуус баһылыга А.Т. Ноговицын, бастакы солбуйааччы А.А. Ноговицын, биир кэлим сакааччыт тутуу тэрилтэтин үлэһиттэрэ буолан үлэ ыытыла турар сиригэр тиийэн үлэһиттэри кытта көрүстүлэр. Барыта 4 км уһуннаах суолга буор кутуутун үлэтэ бара турар. Барыта тоҕус КамАЗ буор таһыытыгар сылдьаллар. Симон Васильевич этэринэн, "Алтынньы 16 күнүгээҕи туругунан, 68 таһыыһа кубтан 58-һа туолбут. Оноҕос оноһуллуута 72-тэн 62-тэ бүппүт. Билиҥҥи туругунан, ПГС аҕалыллыа иликка. Онон, гравийы таһыыга улахан массыыналары наймылаастыгар. Киһи этэринэн, харчы көһүүтэ быгаарин биэрэр, бириэмэтигэр түстэ. Онон, үлэ барара харгыстанар. Ол тыынан баран, сир тоҥоруун баттаһа, үлэ тоһо кыалларынан ыытылла турар да, тымныы хам ылара бу кииэ.

"Үөһэттэн харчы түһэрин кэтэһиэ" диэн ос хоһооно баар эрээри, чэпчу быраҕыраманан түһэр үп көстүө чуолкай. Итии эрээри, харчы көһүүтэ хаһан баҕарар уустуктардаах, былаарыылаах буолар. Онон, харчыттан тутулубакка эрэ, үлэни-хамнаһы кэмигэр ыытарга кэпсэтиллэн, дуогабардаһан баран, билиҥҥи кэһэн "уустуктар баалар" диэн этиини улуус дьаһалтата билиммэт.

Кэлэн көрбүт хамыыһыйа үлэни сэтинньи 1 күнүгэр диэри бүтэрэргэ сорудахтаата. Оноһулла турар суол үлэтэ бириэмэтигэр түмүктэнэн, хааһыстыбалаахтык ыытыллыахтаҕына, эһиил эмиэ бу программаҕа кытан, аны Чакыр, Сылан суолларыгар үлэ-хамнас ыытыллыахтаах. Онон, нэһилиэк сылаата суолга эрэйи көрсүбэтин туһугар ыытыллар үлэ-хамнас, кэтэр сылга суол үлэтин салгыы оҥоруу барыта, билигин оноһулла турар суол бириэмэтигэр, хааһыстыбалаахтык түмүктээриттэн улахан тутулуктаах. Маныаха ыытыла турар үлэ-хамнас "Чурапча-автодор" тэрилтэттэн быһаччы тутулуктааҕынан, тэрилтэ салалтата манна сөптөөх үлэни-хамнаһы бириэмэтигэр тэрийэрэ ирдэнэр.

Н. БОРИСОВА.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Елена Яковлевна Софронова аатыгар бэриллибит паастар, СНИЛС сүппүттэринэн, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллаллар.

***

Чурумчу (серьга), кулгаах тимир (стремянка), трос куруччуога, анныы атыылыыбын. Тимир оҥоһукка сакаас ылабын.

Төл.: 8-984-100-12-58.

***

Сүһүөх, сүрэх, тымыр, харах ыарыыларын утары эмтээх оттортан оноһуллубут препараттары атыылыыбын.

Билсэр төл.: 89841005239.

***

Дьулустан Николаевич Гаврильев аатыгар бэриллибит В, С категориялаах суоппар дастабырыанньата сүппүтүнэн, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Сурутуу - 2017

"ТУЙМААДА"

хаһыаккa сурутуҥ, бириистэ сүүйүҥ!

"ТУЙМААДА" общественнай-политическай хаһыакка 2017 сыл бастакы аҥаарыгар элбэх супер-бириистээх сурутуу ыытыллар.

Бар дьон көнүл хаһыатыгар тыа сирин уустук олоҕун, политика, экономика, быыбардар тустарынан кырдьыктаах суруйуулары ааҕыаххыт. Хаһыакка ону сэргэ "Олох кэстүүлэрэ", "Дьылҕа хаан", "Эйгэ", "Баай байанай", "Ичи", "Таптал таабырына", "Арааc" о.д.а. бэрт сэргэх балаһалар салгыы бэчээттэниэхтэрэ. Суруйуулар ардыгар араллдьыахтара, сороҕор сонутуохтара.

Сурутуу сыаната Дьокуускайга уонна киин улуустарга – 1180 солк. 62 харчы, Бүлүү бөлөх уонна хотугу улуустарга – 1421 солк. 04 харчы. Алта ыйга толору суруйтарбыттар сүүйүүлээх сурутууга кытталлар. Ааҕааччылар испииһэктэрин өрөспүүбүлүкэтээҕи почтаттан ылабыт; онон сурутуу квитанциятын ыыппаккыт.

Быйылгы сурутууга хаһааҥытааҕар да элбэх бириис олохтоотубут. Ол курдук ҮС СҮРҮН БИРИИС баар буолуоҕа. Бастакы супер-бириис – "Сингтай" тыраахтар! Иккис супер-бириис – 100 тыһ. солк. уу харчынан! Үһүс супер-бириис – 50 тыһ. солк. эмиэ уу харчынан! Ону сэргэ үс сыаналаах бириис баар буолуоҕа: улахан ж/к телевизор, холодильник, сыаналаах суотабай төлөпүөн. Маны сэргэ бэрт элбэх олус үчүгэй бириистэр баар буолуохтара.

Кэтэр сылтан хаһыат улуустарга биирдиилээн аһылааныгы тохтуур, онон суруйтарлаахтыына эрэ "Туймааданы" ылар кыахтаныахххыт.

Кырдьыгы эрэ суруйар, олоҕу хайҕах баарынан сырдатар, бар дьон сөбүлээн ааҕар хаһыатыгар көхтөөхтүк сурутуҥ. "Туймааданы" сурутуоҥ – олоҕу дьиҥнээҕинэн көрүөҥ, бэйэҕэр эрэллээх буолуоҥ!

"ТУЙМААДА" редакцията.

Күндү ийэбит, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

ПОСЕЛЬСКАЯ Ирина Дмитриевна

ыарыыхан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыыһыгар Таисия Павловна Посельскаяҕа дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Социальнай страхованиеыыр фонда Чурапчытааҕы салаатыгар бииргэ үлэлээбит, үлэлиир коллегалара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕын оҕолоро, улэ, тыыл бэтэрээнэ Посельская Ирина Дмитриевна олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр Анна Александровна Платонова, кини оҕолоро, сиэннэрэ.

- Күндү ийэбитэ, эбэбитэ, хос эбэбит Посельская Ирина Дмитриевна олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сиэннэригэр Зинаида Неустроева дьиэ кэргэнэ.

Кылаабынай редактор.– **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эппиэттиир сэкирэтэр, сурук отдела – **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Экономика, тыа хаһаайыстыбатын отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспонденнар – **О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.**
Таппанчы – **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**
Бэчээттээччилэр – **С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

Саҥа олох

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакааc: № 114 (11281)
Кээмэйэ: 1 бэч. лиис.
Тираж 1200.
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 19.10.2016 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.